

CAPUT V.

*De Societate familiae five domus,
& de jure successionis.*

§. I.

De natura & fine societatis familiae.

Tres in præcedentibus Societates perlustravimus, singularum naturam, finem, jura, & obligationes expendendo. Tres istæ societates, *conjugalis* nempe, *parentalis* & *herilis*, confluere possunt in societatem unam mixtam five compositam 1. ex conjugibus, 2. ex parentibus & liberis. 3. ex dominis & servis. — Societas hujusmodi vocari adsolet *Societas domus* five *familiae*, quia integrum constituit familiae cœtum. — Quod si tres præmemoratae societates simul concurrant in unam, societas familiae *completa* habetur; si verò aut conjugalis & parentalis sola, aut conjugalis duntaxat cum herili, dum nempe nulli existunt liberi, aut parentalis sola cum herili, ob unius conjugis mortem, in domo inveniantur, erit societas composita familiae incompleta.

Quælibet societas suis gaudet juribus, obligationibus & sine. Jura & obligationes societatis familiae in hanc transeunt ex juribus & obligationibus societatum illarum, ex qui-

quibus componitur. Dum insuper plures simpliciores societates coalescunt in unam compositam, simplicium leges non cessant. Quoniam tamen societas familiae tanquam una, eademque distincta concipienda venit; hinc & peculiari suo sine gaudet. Finis iste consistit in communi familiae felicitate, ad quem proinde scopum adsequendum concurrere debent singuli societatem hanc componentes.

§. II.

De officiis societatis familiae.

Uti personae, ita & jura & obligationes societatis domesticae sunt diversae: unde quilibet pro ratione conditionis statusque sui ad promovendam communem societatis felicitatem contribuere tenetur.

Societas porro domestica sive familiae est inaequalis & rectoria; quia in ea reperiuntur capita imperantia subjectis; videlicet pater & materfamilias relatè ad universa familiae membra. His ergo subjecti sunt filii & filiae familias, domestici & famulantes quicunque — Liberi in servos per se se nullam habent potestatem: haec tamen à parentibus ipsis delegari potest, maximè in eos, quos ad servitia sua propria habent destinatos.

Verbis profectò gravissimis officia capitum familiae proponit & urget *Doctòr gentium*:
 "Si-

“ Siquis suorum, & maximè domesticorum
“ curam non habet, fidem negavit, & est
“ infideli deterior,, *I. Tim. V. 8.*

Cura hæc veluti in societariis præmemo-
ratis aliis, ita & in hac adficere debet felici-
tatem tum temporalem, tum æternam fa-
miliæ. — Cæterum rectè inquit Cl. de Mar-
tini “ Mutua patris - ac matrisfamilias inter
“ se officia ex salute rei familiaris determi-
“ nari debent: quare peccant familiæ capita,
“ si alter alterius auctoritatem imminuat, si
“ educationi liberorum, aut servorum cor-
“ rectioni sive incuriâ, sive malo exemplo
“ injiciat impedimentum, si denique crude-
“ litatem liberorum in servos, aut servorum
“ nequitiam, quæ liberorum mores corrup-
“ punt, impunem esse patientur,, *De Soc.*
Cap. XXVIII. §. DCCLXXXI.

§. III.

*De Jure Successionis, Notione &
Effectu Testamenti.*

Discussio juris succedendi in bona fortunæ
aut *per testamentum*, aut *ab intestato*, oppor-
tunum habet locum sedemque competentem
in jure sociali; postquam nempe societatis
familiæ notionem, proprietates & consecra-
ria expendimus.

Duplex illud succedendi genus igitur eatenus hoc loco examinandum, quatenus attenditur, quid præcisè in vim juris naturæ isthac in materia justum sit aut injustum; reliquis juris positivi constitutionibus ad sua loca remissis.

Quilibet plenum habens proprietatis dominium, de re sua disponere potest; eam proinde polliceri potest alteri tam in præsens, quàm in futurum, tam sine, quàm cum conditione. Sub ratione expressæ declarationis, qua dominus per conditionem *mortis* ex una, atque per conditionem non *revocatæ voluntatis* ex altera parte, bonorum suorum hæredem instituit, passim intelligitur *Testamentum*.

Puffendorffius in *Jur. Nat. & Gent. Lib. IV. Cap. X. §. 3.* definit testamentum, seu ultimam voluntatem, quòd sit “ Declaratio voluntatis nostræ circa successores in bona nostra post mortem nostram; quæ tamen ante mortem nostram pro lubitu nostro sit mutabilis & revocabilis, & ex qua aliis demum ab excessu nostro jus nascatur. ”

Testamentum igitur ex indole sua mutabile est sive ambulatorium usque ad supremum vitæ excessum sive exitum; eatenus quidem, ut nullum jus in re, nullum quoque quæsitum in hæredem transferat vivent-

re adhuc testatore: qui proin semper illud mutare, penitus rescindere, novum condere, aut, si velit, ab intestato decedere potest, quin hæres semel in testamento scriptus, eum de injuria convenire valeat.

Rem hanc expendit *Heineccius* sequentibus verbis: " Testamentum ex conceptu juris consultorum est solennis declaratio voluntatis de universa hæreditate, omnique jure, quod testator tempore mortis habiturus est, post ejus mortem in alium transiuro: ideoque vivo testatore nihil juris in hæredem transit, imò ne spes quidem tam certa, ut ea decollari non possit; sed testatori, dum anima est, prius consilium damnare, rescissisque ac ruptis prioribus tabulis, vel novas facere, vel intestato decedere licet. Hinc notissima juris axiomata: voluntatem hominis esse ambulatorem usque ad mortem: ultimas tantùm ceras ratas esse debere, quæ morte firmantur: vel, uti *Quintil Decl. CCCVIII.* loquitur: illud tantùm valere testamentum, post quod nullum testamentum fit. „
J. N. & G. Lib. I. Cap. XI. §. CCLXXXVI.

§. IV.

Quo jure Testamentum transferat hæreditatis dominium.

Testamenta firmari per mortem testatoris, asseritur univèrsim: verùm haud exigua est

quæstio, unde mors testatoris vim habeat firmandi testamentum, quod, modo hucusque explanato, antea infirmum erat? Quæritur ergo, an effectus iste ex jure naturæ, num verò ex solis legibus positivis derive- tur? — Testatorem pro toto vitæ suæ tem- pore nullum bonorum suorum dõminium transferre in hæredem, passim admittitur; eundemque jam vitâ functum inhabilem esse ad transferendum dõminium bonorum in hoc sæculo relictorum, manifestè deducitur ex eo, quòd defuncti bonorum fortunæ non retineant dõminium proprietatis; quamvis enim immortales sint hominum mentes, ne- mo tamen inde deduxerit, eas corporum vinculis exsolutas rerum temporalium olim suarum retinere dõminium.

Grotius ut præmemoratum effectum ex jure naturæ derivet, tradit sequentia: “ Scien- dum est, cum de alienatione agimus, sub eo genere nobis etiam testamentum com- prehendi. Quanquam enim testamentum ut actus alii, formam certam accipere pos- sit à jure civili, ipsa tamen ejus substan- tia cognata est dõminio, & eo dato, ju- ris naturalis; possum enim rem meam alienare non purè modò, sed & sub con- ditione, nec tantùm irrevocabiliter, sed & revocabiliter, atque etiam retentâ in- terim possessione, & plenissimo fruendi jure. Alienatio autem in mortis eventum ante eam revocabilis, *retento interim jure* “ pos-

“ *possidendi ac fruendi*, est testamentum. „ De
Jur. bel. & pac. Lib. II. C. VI. n. 14.

Hæc Grotii definitio testamenti passim re-
pudiatur ab aliis, veluti & inde deducta pro
jure naturæ in hac causa resolutio. — Et jure
quidem meritò; quis enim non intelligit, fal-
sissimum esse, quòd testator, si non aliter,
quàm per ultimam voluntatem disponit, so-
lum *jus possidendi ac fruendi* retineat? Certè
plenum dominium, atque omnia domini con-
fectaria retinet unà cum jure vindicandi rem
ab unoquoque, ipso etiam ab hærede, ut-
pote qui & nullum penitus usque adeo jus
quæsitum, multò minus jus proprietatis in
bona testatoris viventis habet.

Pariter causam hanc ad jus naturæ redu-
cere connititur *Cl. de Martini*, Cap. XXVIII.
§. DCCLXXXVIII. ita differendo: “ Sunt igi-
“ tur testamenta *juris naturalis* eo sensu, ut
“ *habitâ defuncti dispositione reliqui homines tenean-*
“ *tur à defuncti bonis abstinere*; ita, ut hæres ex
“ testamento post mortem testatoris *pro jure*
“ *hereditario conditionato & revocabili jus heredi-*
“ *ditarium purum, plenum & irrevocabile na-*
“ *ciscatur.* “

Verùm cum venia clarissimi viri dixerit
quòd *reliqui homines quidem teneantur, à defuncti*
bonis abstinere, habitâ nimirum defuncti disposi-
tionem; at non aliò ex capite; quam, quia tunc,
secutâ nimirum testatoris morte, hæres bono-
rum

rum illorum dominus constituatur: adeoque ratio adlata nihil determinat. Dein constat ex prioribus, nullum penitus, proinde ne *conditionatum* quidem jus hæredi competere ante mortem testatoris; per consequens neque ex hoc evinci quidquam potest.

Cæterum ad hunc quæstionis statum debite illustrandum Cl. Zallinger rectè statuit & distinguit sequentia: “ Fieri potest, ut moriens
 “ de rebus suis disponat per actum *inter vivos*
 “ qui actus firmitatem habet ante mortem,
 “ etsi fortè traditio differatur usque ad eventum
 “ mortis: est hæc *dispositio morientis*, à
 “ qua plurimum differt *dispositio mortis causæ*,
 “ uti sunt testamentum proprie dictum, co-
 “ dicillus, substitutio, legatum, donatio mor-
 “ tis causæ. Hæc enim, quamdiu nomen suum
 “ & naturam ultimæ voluntatis habent, ni-
 “ hil juris transferunt in hæredem, vel lega-
 “ tarium, aut donatarium, sed revocabilia
 “ sunt liberrimè, ita, ut non modò traditio,
 “ sed etiam perfectio actûs suspensa usque ad
 “ mortem debeat intelligi. „ Lib. I. J. N.
 priv. cap. XIV. §. CXIX.

His præmissis facile largimur translationem dominii per testamentum remotiore hac ratione in natura fundari, ut æquitati naturali omnino consonum sit, relictarum à testatore dominia rerum transferri ad eum, quem ipse, cum viveret, suorumque adhuc dominus esset

bonorum, suum in bonis successorem, five eorum hæredem voluit atque designavit.

Verùm de causa *immediate* translativa domini quoad præsens resolvimus, quòd ultima voluntas quæcunque vim & efficaciam transferendi dominia rerum non habeat à naturali, sed positivâ lege humanâ; cùm enim ad transferenda dominia in vim juris naturalis absolutè requiratur & *voluntas*, & *potestas* transferentis pro illo temporis puncto, quo fit alienatio, cùmque testator vivens non habeat voluntatem pro hujus vitæ tempore sua bona transferendi & alienandi, & mortuus idipsum præstandi non habeat potestatem, consequens est, quod translatio isthæc per legem naturalem non perficiatur.

Quare etiam Heineccius in rem hanc ita personat: “ Enimvero hujusmodi testamen-
“ tum non esse juris naturæ, facile unusquis-
“ que intelligit; quamvis enim solemnitates
“ actui tam serio, totque exposito hominum
“ fraudibus adhiberi facile patiatur recta ra-
“ tio: contradictionem tamen implicare vi-
“ detur, hominem aliquid velle in illud tem-
“ pus, quo velle (*in hunc effectum temporalem*)
“ non possit, & dominium rerum suarum
“ tum demum in alium translatum cupere,
“ quando ipse non amplius earum sit domi-
“ nus: quod sanè tam à recta ratione alie-
“ num est, ut ipsi Romani non nisi meris
“ fictionibus tantam contradictionem tolli
“ pos-

“ posse faterentur. . . . Hinc fingebant
 “ idem esse momentum testamentifactionis
 “ cum momento mortis: idem quoque esse
 “ momentum mortis cum momento aditio-
 “ nis, quippe quod per fictionem ad mo-
 “ mentum illud mortis retrotrahebant. »
 J. N. & G. C. XI. §. CCLXXXVII.

Ex his tamen non nisi perperam & inepte quis inferret: ergo hæreditatem devolvere in manus hæredis instituti à nudo pendet particularium imperantium arbitrio. Nam præter id, quòd in hanc rem naturalis intret æquitas, sanctissimæ quoque ac sanctissimæ sanctiones universales suffulciunt hæredes debite institutos, quibus proinde, non item aliis, relicta hæreditas tradenda est.

§. V.

De Successione ab intestato.

Utrum successio ab intestato, ea nimirum, quæ sine expressa dispositione defuncti locum obtinet, potior in jure naturæ sedem habeat, quàm testamentaria, nova quoad præsens oritur quæstio. Singularem parentibus vi juris naturæ impositam esse curam liberorum, & liberis vicissim erga parentes, etiam in rebus ad vitæ sustentationem necessariis & utilibus, sæpe notavimus. Idem ipsum sensu magis temperato extendi certè

ratione potest ad propinquos sive descendentes, sive ascendentes, sive collaterales.

Jus quæsitum in bona parentum competere liberis passim admittitur: num verò jus illud in natura quoque fundatum sit, dubitatur à nonnullis. Resolvendum tamen omnino videtur, quòd providus naturæ auctor, qui fœdus percussit indissolubile inter parentes & liberos, ac mutua utrimque jura sancivit obligationesque, jus illud quæsitum quoque fundaverit, utpote sine quo tum parentum, tum liberorum debitè haud posset provideri indigentia, ipsis nempe adtentis naturæ legibus. Quemadmodum igitur amor in parentes, liberos, atque propinquiores naturalis est; ita & amoris istius effectus, provisio nimirum de mediis ad honestam vitæ transactionem necessariis & competentibus, naturalis esse videtur.

Quoad personas ab intestato succedentes & ordinem huc spectantem generatim habenda est ratio lineæ rectæ descendentium, lineæ rectæ ascendentium & lineæ collateralis: statuitur nempe passim, quod defunctis parentibus meritò succedant filii & filia, & quidem in *capita*, portione nimirum æquali; quia eadem pro omnibus *naturæ* obtinet ratio. — Quodsi ante patrem aut matrem moriatur filius aut filia prolem relinquens, horum jus hæreditarium ad sobolem transmittitur, utpote quæ defunctum patrem aut ma-

matrem *repræsentat*, atque hoc repræsentationis jure succedit avo vel aviaë in partem; quam obtinuissent parentes, sive in *stirpes*. — Descendentes si nulli existant, hæreditas devolvitur ad ascendentes pro ratione propinquitatis; & si desint etiam ascendentes; collateralibus pro ratione ordinata graduum tribuitur locus. — Generatim igitur cognati à successione ab intestato excludunt extraneos; & ex cognatis propinquiores præferendi sunt remioribus; æquales denique, sive ejusdem gradus & lineæ, simul & æqualiter ad hæreditatem sunt vocandi.

Hæc de quatuor societatibus minoribus dicta & stabilita, sufficientia sunt.

— Grauskala #13

C

Y

M

B.I.G.

A

1

2

3

4

5

6

M

8

9

10

11

12

13

14

15

B

17

18

19

64

ma

nis

qua

dev

pin

col

tril

ti

ne

ren

fi

lite

dic

fenratio

partem

n stirpes

hereditas

one pro

ndentes

graduum

r cognat

nt extra

s prae

denique

& aqua

minoribus